

Zvěst a úděl proroků

Tato práce je předložena studijnímu oddělení Global University
jako jeden z požadavků pro klasifikaci v předmětu

BIB3053

Témata velkých proroků

čtvrté vydání

Vypracoval

Michael Buban

Odevzdáno dne

30.1.2013

DEFINOVAT KLÍČOVÉ KONCEPTY

ÚKOL: Přečíst stránky 1–45, 117–153, 191–227 a 251–281 z knihy *The Prophets as Preachers: An Introduction to the Hebrew Prophets* od Garyho V. Smitha. Odpověď na každou z otázek by měla být 50 až 75 slov dlouhá. Každá otázka je za jeden bod, celkem tedy 10 bodů za celou sekci.

1. Vysvětli autorovo stanovisko o důležitosti mezikulturní prorocké komunikace. (Kapitola 1.)

Proroci byli boží mluvčí¹, kteří komunikovali poselství od Boha. Cílem komunikace byla proměna posluchače. Primárním zájmem proroka nebylo kronikářství ani přesné mapování eschatologických událostí ani prezentace teologického systému, ale předání radikálního poselství, které nutí příjemce reflektovat zcela novým způsobem.

2. Uved' do souvislosti autorův pohled na sílu tradice a zkušenosti opravňující prorokovo myšlení a jednání. (Kapitola 2.)

Kázání zvěsti zahajuje proces proměny posluchače, v němž hraje roli faktor jeho kulturní kontext. Tento například udílel společenský souhlas se šablonami chování, které proroci odmítali. Porozumění lidské stránce procesu proměny na základě slyšení zvěsti v sobě proto nese pátrání po životních okolnostech samotných zvěstujících².

Profesor Smith se tohoto zřejmého východiska chápá obšírným úvodem a zvažováním několika pohledů na vztah společnosti, jednotlivce a reality. Zpravidla se přidržuje Bergera a Luckemanna: Realita se dělí v dialektickém procesu

- **objektivizace** kulturně subjektivních významů,
- **internalizace** objektivní reality
- a následné **externalizace** významů nových.

Proces se opakuje, jakmile jsou nové externalizované subjektivní ideje objektivizovány a internalizovány ostatními³. Do tohoto koloběhu zasahovali proroci:

1. Interakcí se společným poznáním publika (např. přirovnání Izraele k oslu nebo volu)⁴.
2. Ospravedlněním určitého způsobu myšlení, který se shodoval s Božím nahlížením reality⁵.
 1. Odkazem na tradici (Boží všemoc ve vyprávění o stvoření).
 2. Odkazem na zkušenost (modla je dřevo stejně jako strom, z nějž je vyrobena).

1 Smith, 6

2 Smith, 26

3 Smith, 33

4 Smith, 34

5 Smith, 39

3. Porovnej a rozliš vlády Achaza (Izaiáš 7) a Chizkijáše (Izaiáš 36-39) s ohledem na vojenskou situaci, prorokovo poselství, důvěru v Boha a výsledek. (Kapitola 7.)

	Vojenství	Zvěst	Důvěra v Boha	Výsledek
Achaz	spojenectví Izraele a Sýrie proti Judeji (Syro-Efrajimské války), převaha asyrského Tiglath-pilesera ⁶	soud nad Božím lidem, mesiánská naděje ⁷ , soud nad pyšnými mocnostmi	odmítl důvěřovat Hospodinu, uctíval cizí božstva ⁸ a obrátil se na Tiglath-pilesera III.	područí Izraele pod asyrským Tiglath-pileserem III., který za pomoc v Syro-Eframitské válce uvalil na Judsko vysoké odvody
Chizkijáš	tlak na spojení s Pelišteou proti Izraeli, Sancheribova válka ⁹	v Božím plánu je soud nad Judskem a následné slitování a obnova	odmítl zavedení Asyrským vyjednavacem a navzdory Asyrské krizi se obrátil na Hospodina ¹⁰	ačkoli se držel Božích cest, nebyl odpovědí na Judskou situaci, spása je v Hospodinu ¹¹

4. Jaký přesvědčivý důkaz byl poskytnut v Izajášovi 40, 41, 44, 46 na povzbuzení lidí k důvěře v Boha? (Kapitola 7.)

- Modly jsou vyrobené řemeslníkem ze stromu nebo z kovu (Iz 40,19n; 44,16n). Před Bohem nejsou nic.
- Bůh „hrstí odměřil vodstvo a pídí změřil nebesa“ (Iz 40,12). A také „hodnostáře za nic nemá“ (Iz 40,23). Nic se mu nevyrovná¹².
- Důvodem trestu je hřích Judska, ne Boží slabost. On umožní Izraelským zajatcům návrat (Iz 43,1-7).
- Bůh měl pod kontrolou věci minulé a stejně to bude i v budoucnu (Iz 43,18-21).
- Bůh si zvolil Kýra za pastýře národů (Iz 44,28; 45,1). Bude to Bůh, kdo způsobí, že Kýros si podmaní národy a vystaví Jeruzalém a chrám¹³.
- Babylónští bohové Běl a Nébo nic nezmohou a nikoho nespasí (Iz 46,1n). Modly ze dřeva a z kovu nemluví a ve srovnání s Bohem nejsou nic.

6 Smith, 119

7 Smith, 129

8 Smith, 118

9 Smith, 133

10 Smith, 141

11 Smith, 142

12 Smith, 144

13 Smith, 146

5. Jaká vlastnost vyvádí služebníka „služebnických písní“ (zvláště té první v Iz 42,1-8) za kontext knihy Izaiáš? (Kapitola 7.)

Postava služebníka se u Izaiáše objevuje poprvé ve 42. kapitole v kontextu předexilního kázání, v němž Izaiáš představuje Hospodina jako Boha, který na rozdíl od model řeší problémy svého lidu¹⁴. S ohledem na toto zasazení je možné podle mého názoru rozeznat ve 42. kapitole služebníka Kýra, babylonského krále (srov. také Kýros jako pastýř národů v Iz 44,28). Již v první písni o služebníkovi jsme však šokováni silou některých výroků, které za gradující rezonance v následujících písních (Iz 49,1-53,12) dotváří archetyp univerzálního Spasitele nejen Izraele, a tak dalece přesahuje napětí Izaiášovy situace, ale také všechno, co bylo do té chvíle o Bohu známo a řečeno.

Jen malá poznámka a můj osobní postřeh: Tento služebník, jehož Hospodin dá „za smlouvu lidu a za světlo pronárodům“ (Iz 42,6) možná vyčnívá z kontextu kapitoly, do kontextu Izaiášova kázání ale zapadá. Izaiáš zde objektivizuje starou mesiánskou tradici (Dt 18,15-18) a externalizuje ji s větší silou a přesností.

6. Jaká byla úloha a smysl Jeremiášovy přímělné modlitby a nářku? (Kapitola 11.)

Jeremiášův nárek spadá do vlády Judského krále Jójakíma a dělí se do čtyř cyklů:

- Zrušení smlouvy kvůli modlářství a odmítnutí Jóšiášových reforem (Jr 10,1-2,17). Kvůli společensky nepřijatelné zvěsti hrozí Jeremiášovi pronásledování ze strany příbuzenstva¹⁵.
- Definitivní Boží rozhodnutí skoncovat s Judskem (Jr 13,1-15,21). Přímělna za Judsko, kterou Bůh nevyslyší (Jr 14,11)¹⁶.
- Jeremiášovo osobní odcizení se společenskému životu na důkaz neodvratné budoucnosti (Jr 16,1-17,18). Poslední výzva k zachování šabaty a nárek¹⁷.
- Hospodin je hrnčič (Jr 17,19-18,23). Jeremiáš zdiskreditován nařiká nad svým útlakem¹⁸.

Jeremiášovo nařikání a případná přímělna nás s ohledem na kontrast jeho zvěsti se společensko-politickou situací upozorňuje na obtížnost úlohy věrného hlásání Boží vůle navzdory všeobecnému přesvědčení, tmářství, výsměchu pravdě a perzekuce která přichází z vlastních řad proroka (Jr 20,7-13; 14-18)¹⁹.

7. Jaké byly faktory svodu v Judské teologii chrámu, Boha, božstev a exilu? (Jeremiáš 7,10 a 24)? (Kapitola 11.)

- Spoléhání na chrám vs. nespravedlnost vůči bezdomovci, sirotku, vdově a nevinné krvi (7,1-15)²⁰.
- Uctívání Královny nebes (Jr 7,18), pravděpodobně bohyně Aštarty, dále praktikování jiných pohanských obřadů (Jr 7,31)²¹.
- Neshoda slov a činů: Znalost zákona a zároveň jeho odmítání. Slepota vůči vlastní licoměrnosti z toho plynoucí neochota činit pokání (Jr 8,4-7)²².

14 Smith, 143

15 Smith, 206

16 Smith, 207

17 Smith, 209

18 Smith, 210

19 Smith, 212

20 Smith, 204

21 Smith, 205

22 Smith, 205

- Falešná proroctví o brzkém návratu z exilu byla přijímána na základě popularity proroka (Jr 28,1.2.15)²³.

8. Jak se Ezechiel pokusil redefinovat identitu Božího lidu? Ilustruj jeho metodu. (Ezechiel 15,1-19,4). (Kapitola 14.)

Namísto obrazu Božího lidu jako ušlechtilé révy, kterou Hospodin zavlažuje (Iz 27,3) přichází Ezechiel s obrazem dívky, kterou Bůh nezaslouženou péčí zkrášlil a oženil se s ní. Vyzdvihl ji z pohanských kořenů, bezmoci a zavržení, ona ale spoléhala na svou krásu a prostituovala se. Její hanebné jednání Bůh odhalí a ponechá ji hanbě²⁴. Rozpomene se však na manželskou smlouvu a ustaví smlouvu věčnou (Ez 16).

Ezechielova metoda: Připomínání nezaslouženého milosrdenství vyzdvižení Izraele a platnosti smlouvy s Bohem.

9. Jak může projev naděje zvěstujícího dopadnout na posluchačovu ochotu znovu zvážít svůj beznadějný stav? (Kapitola 14.)

Podobně jako za Ezechiele i dnes narážíme na jedince, kteří prožívají odcizení, nepochopení a beznaděj a kteří navzdory plánu, který pro ně Bůh má, nemění své nemocné postoje a zbožné lži na základě kázání nebo obvinění²⁵.

Jejich bezútěšný stav může být podobně jako stav židů v exilu narušen silnými symbolickými osobními skutky, které k nim promluví silněji než slova²⁶.

10. Porovnej Izaiášův a Ezechielův popis Boží slávy.

Izaiášův popis zkušenosti vidění „Krále, Hospodina zástupů,“ na vlastní oči zahrnuje ohromující prozření jeho vlastní nečistoty a hříchu lidu, jehož byl součástí (Iz 6)²⁷.

Ezechielovo vidění Boha jej zanechalo omráčeného údivem s tváří k zemi²⁸.

V jednotlivostech se popis Boží slávy liší. Oba autoři a obzvláště Ezechiel jakoby při popisování tápali a namátkou volili slova pro popis věcí, které ještě nikdo nepopsal a které nelze přesně vystihnout pozemskou slovní zásobou. Z popisů je ale zřejmé, že Bůh je svatý a veliký.

23 Smith, 216

24 Smith, 268

25 Smith, 279

26 Smith, 280

27 Smith, 128

28 Smith, 259

Aplikovat klíčové principy

Zadání: Zodpověz dvě následující otázky na základě knihy *The Prophets as Preachers: An Introduction to the Hebrew Prophets* od Garyho V. Smitha. Tvá odpověď na každou z nich by měla být asi 250 slov dlouhá. Obě otázky mají hodnotu 5ti bodů.

11. Ústřední otázka Izaiáše se ptá po důvěryhodném nazírání světa. Jaké byly převládající a populární politické a vojenské světonázory, které existovaly v Judsku? Uved' Izaiášovo hledisko do souvislosti. Jak se vztahuje na světonázory ve tvé zemi?

Důvěřovat znamená být ubezpečen o spolehlivosti budoucího výsledku na základě současné úvahy. Úkolem Izaiášovým je stejně jako úkolem dnešních Božích mluvčích poukázat na nepravdivost důvěry v člověka a na zoufalství situace důvěry v jiného než ve Svatého stvořitele a Vykupitele, který ovládá dějiny²⁹.

V Izaiášově Judsku převládal názor sekulární politické teorie. Zákon a přikázání sice poskytovali jistý rámec pro funkci společenského systému, podstata Božích výroků však byla promlčena³⁰ a důvěra v Boha neskládána.

Za vlády Achaza a Chizkijáše tedy docházelo ke střetu sekulárně-politického světonázoru, který dostupnými měřítkami hodnotil situaci a navrhoval racionální řešení, s Izaiášovým eschatologicky-teokratickým světonázorem³¹. Tento konflikt se odrazil nejméně v těchto čtyřech jednáních:

1. Achaz během Syro-Efrajimských válek navzdory Izaiášově výzvě nesložil naději v Hospodina, ale obrátil se na Asýrii (Iz 7,11n; 2Kr 16,7)³².
2. Chizkiáš na Izaiášovu radu nepřijal po Achazově smrti společensky populární nabídku spojenectví s Pelišteou. Je to totiž Hospodin, kdo založil Sijón. A On ho také ochrání (Iz 14,32)³³.
3. Pro-egyptská skupina hledala pokračování politického statutu Judska ve spojenectví s Egyptem (Iz 31,1nn)³⁴.
4. Chizkijáš odmítl spojenectví s Asýrií navzdory nátlaku a propagandě (Iz 36)³⁵.

Omylem sekulárně-politického světonázoru nebyl důraz na zdravý úsudek, ale jeho nedostatečné chápání Hospodina jako jednoho více či méně významného kolečka v mašinerii politických a vojenských faktorů tehdejšího světa³⁶. Jakoby byl Hospodin v čase tísně Judska a rozmachu okolních národů méně mocný, než jejich modly!

Pravdou Izaiášova kázání je tedy toto: Bůh je jediný a všemocný, modly nejsou nic. Všechno je součástí jeho plánu, který neposkytuje místo politickým úskokům a spekulacím. Králové nejsou víc než nástroje v Jeho rukách. Doufat v člověka či modlu není na místě. Starý svět Hospodin ukončí, rozhodl se učinit pořádek: Vynáší rozsudek a poskytuje naději. Paradigmata jsou vyvrácena, struktury dosluhují (Iz 33,7nn). Je konec.

29 Smith, 118

30 Smith, 120

31 Pracovní název. „Eschatologicko-“ ve smyslu důrazu na konec dosavadních pořádků, „-teokratický“ ve smyslu pojetí Boha jako nejvyššího (politicky), všemocného (reálně) a univerzálního (ve vztahu k světu) činitele.

32 Smith, 128

33 Smith, 133

34 Smith, 120

35 Smith, 141

36 Smith, 143

12. Jaká teologie utrpení může být odvozena z Jeremiášovy zkušenosti?

Jeremiáš je prorok plačící, pronásledovaný, nenáviděný, ošklivý. Je na hony vzdálený přikyvovaným úsměvníčkům a výřečníkům, co sklízí potlesk za svou propracovanou, avšak nepůvodní a proto bezmocnou zvěst. Obraz jeho služby je daleko vzdálený dnes i tehdy populárním vzorcům „přátelského evangelia“³⁷ a jeho kázání je v odkrývání ostudných podvodů nekompromisním sérem pravdy³⁸.

Jeho život upozorňuje na možnost odcizení věrného Božího posla vůdcům i veřejnosti, která Jeremiášovi v jeho přímluvách a nařikání nebyla lhostejná³⁹. Za povšimnutí stojí fakt, že jeho zvěst nepranýřovala pouze jednotlivé nešvary, ale soustavně upozorňovala na nebezpečí celého podvodného teologického systému té doby jako odpadlého od původních standardů vstříc zásadnímu neporozumění⁴⁰.

Podvod Jeremiášova světa netkvěl v explicitním nepřátelství vůči Hospodinu, ale v pokoutní dvojakosti těch, kteří se parádní nábožnou řečí na Hospodina odkazovali⁴¹. On pak ukazoval na to, na čem skutečně záleží, což byla troufalost, s níž by nepochodil ani dnes. Boží mluvčí v současné církevní situaci je předurčen k pláči nad nepřátelstvím, pomluvami a politickým útlakem ze strany bratří, kteří nepřijímají kritiku prázdnoty a nesmyslu taky-křesťanských agend, projektů, prostředků a tradic. Revize chování a učení církevních autorit, napadání tradičních výkladů Písma a ostražitost proti módním vlnám klade kvásek zbožné nenávisti a zrady do řad respektovaných a vážených.

Těmto současným nešťastným a nepříjemným kazatelům Jeremiáš vzkazuje: Má celoživotní tíseň vyjádřená ve čtyřech cyklech nářků nad odmítnutím zvěsti (Jr 10,1-20,18) a v příbězích o odmítnutí mého poselství před i po pádu Jeruzaléma (Jr 34,1-45,5)⁴² vynáší otázku po smyslu a hodnotě mé snahy. Nejtěžší zápas tak já stejně jako vy, Boží mluvčí dnes, nevedeme proti pověrám okolo, ale pro naplnění Boží vůle v našich životech⁴³.

37 Lépe avšak nesrozumitelněji: seeker-friendly gospel, tj. „evangelium přátelské vůči hledajícím“.

38 Smith, 225

39 Smith, 226

40 Smith, 226

41 Smith, 191

42 Smith, 200-201

43 Smith, 226

Bibliografie

SMITH, Gary V. *The prophets as preachers: an introduction to the Hebrew prophets*. Nashville, Tenn.: Broadman, c1994, xi, 372 p. ISBN 08-054-1610-2.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad. 11. vyd., (9. přepr. v České biblické společnosti). Praha: Česká biblická společnost, 1998c1985, 863, 287 s. ISBN 80-858-1019-0.